سال دوازدهم- بهار ۸۹

ویژگیهای تدریس اثربخش ازدیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم یزشکی اردبیل

نویسندگان:

 ^{T} ناصر مظفری ^{I} ، محمد علی محمدی ^{Y} ، بهروز دادخواه

۱و۲و۳- اعضای هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

چکیده

زمینه و هدف: تربیت نیروی انسانی کار آمد وموثرازجمله وظایف اصلی دانشگاه ها محسوب می گردد.توجه به تربیت دانشجویان ازنظر علمی ,پژوهشی وفرهنگی بسیارحائز اهمیت بوده وبرنامه ریزی صحیح در آموزش وپرورش آنان ازوظایف اصلی دانشگاه ها میباشد. از مشکلات اساسی آموزش دردانشگاه هانداشتن شاخص ها ی تدریس اثربخش است ویکی ازمهمترین روش های تعیین این شاخص ها نظرخواهی ازدانشجویان می باشد.

روش گار:این مطالعه ازنوع توصیفی بوده ودرآن تعداد ۴۳۳ دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل درسال ۱۳۸۶ مروش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند.سپس پرسشنامه حاوی مشخصات فردی ونیزمعیارهای تدریس اثربخش(ویژگیهای حرفه ای, فردی, تحریک به یادگیری ومطالعه مستقل) توسط آنها تکمیل شد .داده های جمع آوری شده بانرم افزارآماری spss/pc بااستفاده از آزمون توصیفی مورد تجزیه وتحلیل قرار گرفت.

یافته ها: این بررسی نشان داد در ارتباط با ویژگیها ی حرفه ای تدریس اثربخش«استفاده مناسب از دانش پایه یا درس تخصصی و میزان تسلط واطلاع مدرس به درس»به ترتیب با ۸۷/۱درصد و ۷۶/۲ درصد در ویژگیهای فردی « داشتن حس مسئولیت درقبال حرفه معلمی با ۹۱درصد ودر ویژگیهای تحریک به یادگیری ومطالعه مستقل، ایجاد ارتباط میان موضوع درس با محیط کار و وظایف شغلی بعدی دانشجو با ۸۲/۷درصد بیشترین معیار تدریس اثربخش ازدیدگاه دانشجویان بود.

فتیجه گیری: موفقیت اساتید در اصلاح وبهبود یادگیری دانشجویان همگام با عمل تدریس مستلزم ارتقاء ورشد علمی وعملی خود وتوجه به خصوصیات ونیازهای آموزشی وحرفه ایی دانشجویان است. آنان باید همواره بکوشند تا روشهای تدریس خود را با نیازها وامکانات فردی وگروهی فراگیران هماهنگ کرده و جهت رفع نارسائیهای روش خود و اصلاح وبهبود آن گام بردارند.

واژه های کلیدی: تدریس اثربخش , دیدگاه ، دانشجو

ویژگیهای تدریس اثربخش...

مقدمه

ماموریت یک دانشگاه در آموزش وتربیت ,یژوهش وخدمات اجتماعی خلاصه می شود(۱).این ماموریت درارتباط تنگاتنگی با سه ویژگی دانش است. به طور کلی کسب دانش از طریق پژوهش , اشاعه آن از راه آموزش واجرای آن بوسیله ی خدمات اجتماعی صورت می پذیرد (۲). فرهنگ غالب معتبر جهان, بویژه پس از جنگ جهانی دوم , به سوی یژوهش سوق داده شده است. دراین میان پژوهش وانتشارات از جایگاه ویژه در استخدام وارتقاء برخوردارند؛در مقابل نقش وتوجه به آموزش درارزیابی فعالیتهای علمی کم رنگ شده است . به بیان دیگر, میزان اثربخشی و بهره وری هیات علمی , بیشتر با میزان فعاليتهاى تحقيقاتى وآثار منتشر شده آنان اندازه گیری می شود. نتیجه این سیاست, کم توجهی به آموزش ومخاطبان اصلى آن يعنى دانشجو بوده است (٣). معروفي وهمكاران با نقل مقاله اي با عنوان شاخصهای عملکرد کیفیت تدریس بر آموزش عالی ازرامسدن ٔ مینویسند، شاخصهای عملکرد در آموزش عالی بیش از حد بروندادهای پژوهشی متمر کز شده اند و کار کرد آموزش در دانشگاهها بطور گستر ده ای مورد بی اعتنایی قرار گرفته است (۴).دردهه گذشته ارزیابی دانشجویان از کیفیت تدریس اساتید در کانون توجه و کوشش و تلاشهای ملی قرار داشته است؛زیرا این امر, هم توجیهی از چگونگی

عملكردها است وهم موجب بهبود بخشيدن کیفیت آموزشی می شود (۵).ارزیابی آموزش فرایندی است که با هدف تعیین اثربخشی آموزش صورت می پذیرد(۶).تحقیقات انجام شده در این زمینه , بیشتر بر ارزیابی دانشجویان از تدریس وتوانایی این شاخص ها در ارزیابی اثر بخشی, تکیه دارند (۲۰). ارزیابی اثربخشی تدریس یک اساته به دلیل نداشتن شاخص های مناسب مشکل تر از ارزیابی جنبه پژوهشی اوست . استفاده از منابع آموزشی , هدایت ومشاوره تحصیلی دانشجویان , برنامه ریزی آموزشی ترمی , محیط فیزیکی و اجتماعی کلاس درس وهمچنین انگیزه وعلاقه دانشجویان نسبت به دروس ورشته تحصیلی عوامل زیستی دانشجویان مانندوضعیت اقتصادی , رفاهی وخانواد گی دانشجویان بر چگونگی پیشرفت تحصيل دانشجويان موثرمي باشد (۷).ر فتار مدرس درقبال دانشجویان تا حدودزیادی سازنده جوی است که می تواند یادگیری را دلنشین وآسان یا برعکس , خسته کننده ودشوار سازد(۸).در این زمینه بازخوردهای دانشجویان اطلاعات ویژه ای را در اختیار مدرس قرار می دهد که وی می تواند دربهبود کیفیت عملکرد واثربخشی خود از آنها بهره گیرد. مدرس پس از دریافت بازخوردها, نقاط ضعف خود را به تدریج برطرف می کند واثربخشی خود را افزایش می دهد. این فرایند ماهیتی ارزشمند داردو نشان دهنده همکاری نزدیک دانشجویان و مدرس است وهردو باید به آن به مثابه تعامل

^{\ -}Ramsden

و محرکی برای بهبود کیفیت آموزش بنگر ند . بدیهی است که عوامل بسیاری می توانند ارزیابی دانشجویان را تحت تاثیر قراردهند. برای مثال تحقیقات نشان می دهد که ارتباط معنی داری میان نمره مورد انتظار دانشجو و ارزیابی از آموزش مدرس وجود دارد. این موضوع موجب تورم نمره در آموزش عالی شده است (۲)؛اما البته آن دسته از اعضای هیات علمی که درنمره دادن سهل انگار وسخاوت مند هستند ، نبایداز تمامى دانشجويان انتظار ارزيابي مثبت وخوبي داشته باشند. دانشجویانی که به واسطه تلاشهای خود انتظار نمره بهتری دارند،همچون آن دسته از دانشجویانی که به علت آسان گیری مدرس توقع نمره بیشتری دارند. ارزیابی مثبت تری از مدرس می کنند. بنابراین نتیجه ارزیابی کلاسی که دانشجویان در آن،جهت یادگیری تلاش می كنند ومدرس نيز آموزش اثربخشي دارد مثبت خواهد بود. بنابراین پژوهش درباره کیفیت تدریس دردانشگاه از جمله مهمترین مسائلی است که از یک سوبازخورد مناسب برای تجزیه وتحلیل مسائل آموزشی , تصمیم گیریهای اساسی وبرنامه ريزيهاى راهبردى دراختيار مسئولان

ودست اندر کاران آموزش عالی قرار می دهد و

از سوی دیگر مدرسان با آگاهی از کیفیت

عملکرد خود در جریان تدریس قادر خواهند بود

به اصلاح شیوههاو روشهای آموزشی ودر نتیجه

, افزایش کیفیت تدریس خود بپردازند .و بررسی

حاضر در همین راستا انجام شده است.

روش کار

این مطالعه یک بررسی توصیفی است که برروی ۴۳۳ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم یزشکی اردبیل درنیمسال اول تحصیلی ۱۳از طریق نمونه گیری تصادفی ساده انجام شده است.ابزار اندازه گیری دراین پژوهش پرسشنامه مشتمل بر دو بخش بوده است :بخش اول به منظور تعیین خصوصیات دانشجو(جنس , سن , رشته تحصیلی , معدل)وبخش دوم شامل ۱۴ سوال مربوط به ارزیابی دانشجویان از كيفيت آموزش مصوب ومدون مركز توسعه آموزش بنشكى وزارت بهداشت , درمان وآموزش پزشکی بود که به صورت واحد به تمامی دانشگاهها ی کشور ارسال گردیده است. اولویتهای مورد نظر دانشجویان به صورت (خیلی کم , نسبتا ً کم , نسبتا ً زیاد , زیاد وخیلی زیاد) درپرسشنامه مشخص شده ودر نهایت شاخص نهایی تدریس اثربخش تدوین گردید. این شاخص درسه قسمت زیر مشخص ودسته بندی گردید.

۱ - شاخص ویژ گیهای حرفه ای

- تسلط وآگاهی بر موضوع درس
- رعایت توالی منطقی درموضوع درس
- استفاده مناسب از دانش پایه رشته یا درس تخصصی
- تدریس به زبان ساده مطابق معلومات قبلی دانشجویان
- آماده سازی فضای کلاس برای بحث پیرامون موضوع درس

ویژ گیهای تدریس اثربخش...

- در حین تدریس , سعی در توضیح مجدد مطالب،هنگامی که متوجه شود دانشجویان مطالب ارائه شده را درک نکرده اند.

۲- ویژگیهای شخصی (فردی)

– داشتن اعتماد به نفس درتدریس

- علا قمند ی به تدریس

- داشتن بیان شیوا و رسا درتدریس

- داشتن حس مسئولیت درقبال حرفه ی معلمی ۳- تحریک به یادگیری و مطالعه مستقل

- ذکر مثال به منظور فهم آسان موضوع درس

- اشاره به مواردی از موضوع درس که کسب مهارت در آن برای آینده حرفه ای دانشجو ضروری است .

- ایجاد ارتباط میان وظایف موضوع درس با محیط کار و وظایف شغلی آینده دانشجو این پرسشنامه بین دانشجویان در هفته ۱۴-۱۶ ترم تحصیلی توزیع وداده ها پس از جمع آوری با استفاده از نرم افزار SPSS/PC و آزمون توصیفی و مورد تجزیه وتحلیل قرار گرفت .

يافته ها

حدود 8/1 درصد دانشجویان تحت بررسی زن وبقیه مرد بودند .حدود 17/1 درصد دانشجویان درفاصله سنی بین 11/1 درفاصله سنی بین 11/1 درفاصله سنی بین 11/1 درفاصله بیش از 11/1 سال سن داشته اند . میانگین سنی زنان 11/1 ومردان 11/1 ومردان 11/1

بوده است. Υ درصد دانشجویان در سال اول و دوم, Υ درصد سال Υ و Υ وبقیه بالای Υ سا ل مشغول تحصیل بودند، Υ درصد آنان دانشجوی پزشکی و Υ درصد پیراپزشکی بودند. در ارتباط با ویژگیهای حرفه ای « میزان تسلط واطلاع مدرس به درس با

۸۷/۱درصد(زیادوخیلی زیاد)بیشترین وآماده سازی فضای کلاس برای بحث پیرامون موضوع با ۶۸/۷درصد (زیاد و خیلی زیاد) کمترین شاخص ویژ گیهای حرفه ای درتدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان درتدریس شناخته شد(جدول ۱).نتایج پژوهش نشان داد که داشتن حس مسئولیت درقبال حرفه معلمی با ۹۱درصد (زیاد و خیلی زیاد) بیشترین و داشتن بیان شیوا ورسا در تدریس با ۷۱/۳درصد (زیاد و خیلی زیاد) کمترین تاثیر در تدریس اثربخش در ارتباط با ویژ گیهای فردی بود (جدول ۲).در ارتباط با ویژ گیهای تحریک به یاد گیری و مطالعه مستقل از دیدگاه دانشجویان , ایجاد ارتباط میان موضوع درس با محیط کار و وظایف شغلی بعدی دانشجو با ۷۲/۵درصد (زیاد وخیلی زیاد) بیشترین واشاره به مواردی از موضوع که کسب مهارت را می طلبد با ۴/۹درصد (زیاد و خیلی زیاد) کمترین تاثیر را در تدریس اثربخش داشت(جدول ۳).

جدول شماره ۱:توزیع فراوانی بر حسب ویژگیهای حرفه ای تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان

خیلی زیاد	زیاد	نسبتاً زياد	کم	نسبتاً کم	خیلی کم	سوالات	رد يف
(47.7)174	(٣٣.٩)١۴٧	(۱۰.۹)۴۲	(٩.٧)۴٢	(1.4)8	۸(۸.۱)	تسلط وآگاهی بر موضوع درس	١
(۴۱.9) ۱۸۰	(۲۸.۴)۱۲۲	(۱۸.۱)۲۸	(11.5)0.	(.)	(.).	رعایت منطقی درموضوع درس توسط مدرس	۲
(۵۰.۳) ۲۱۸	(٣١.۴) ١٣۶	(15.7) Y.	(.).	(·) ·	۹ (۲.۱)	استفاده مناسب مدرس از دانش پایه رشته یا درس تخصصی	٣
(٣٨) ٢١٠	۸۸ (۳.۰۲)	() \) \ / \	(11) ۴۸	(.).	(۲.1) ۹	تدریس به زبان ساده (مطابق مصوبات قبلی دانشجویان)	۴
(٣٨) ١۶۵	(٣٠.٧) ١٣٣	(1.71)91	(Y.9) WF	(.).	(۲.۳) ۱ •	فراهم سازی جو کلاس برای بحث پیرامون موضوع درس	۵
(41.7) 179	(4.44)	(19.9) 18	(۲۵)۱۱	(·) ·	۸(۸.۱)	در حین تدریس متوسط عدم در ک مطلب توسط دانشجویان می شود	۶

جدول شماره ۲:توزیع فراوانی برحسب ویژگیهای شخصی (فردی) وتدریس اثربخش ازدیدگاه دانشجویان

خیلی زیاد	زیاد	نسبتاً زياد	کم	نسبتاً كم	خیلی کم	سوالات	رديف
(45.4) 7.1	(٣٣.٧) 149	() () ()	٨(٨١)	(·) ·	(·) ·	داشتن اعتماد به نفس در حین تدریس	١
(01) 771	(۲۲.۶) ۹۸	(11.0) 98	17(\(\tau \)	(·) ·	(·) ·	علاقمندی مدرس به تدریس	٢
(٣.۴٧)٢٠۵	(۲۴)۱ • ۴	(15.7)٧٠	(17.0)04	(·) ·	(·) ·	بیان شیوا ورسا در تدریس	٣
(51)745	(٣٠)١٣٠	(٩)٣٩	(·) ·	(·) ·	(·) ·	داشتن حس مسئوليت درقبال حرفه معلمي	۴
(۴۷.۳)۲-۵	(TT.V)149	(14.1)81	17(1.4)	(·) ·	(·) ·	رعایت هنجارهای اخلاق درقبال حرفه معلمی	۵

جدول شماره ۳:توزیع فراوانی بر حسب ویژ گیهای تحریک به یادگیری ومطالعه مستقل از دیدگاه دانشجویان

خیلی زیاد	زیاد	نسبتاً زياد	کم	نسبتاً كم	خیلی کم	سوالات	رد يف
(44.1)7.4	(۲۱)۹۱	PY(7.A1)	۰۵(۵.۱۱)	(·) ·	P(1.7)	ذکرمثال به منظور فهم راحت موضوع درس	١
191(1.77)	YA(1. • 7)	(۲۲.۲)99	(17.9)05	(·) ·	(·) ·	اشاره به مواردی از موضوع که کسب مهارت را می طلبد	۲
(۵۳.۳)۱۳۱	۳۸(۲.۶۱)	۸۱(۲.۴)	(۱۳.۴)۵۸	(۶.٩)٣٠	(٣)١٣	ایجاد ارتباط میان موضوع درس با محیط کار و وظایف شغلی بعدی دانشجو	٣

بحث

یادگیری،محصول تدریس اثربخش است و باید خود را به صورت پیشرفت تحصیلی نمایان سازد؛بنابراین توجه به عوامل ا ثربخش (که هما ن رفتار معلم است) و یادگیری (رفتار دانشجو) می تواند منجر به ارتقای کیفیت

آموزش گردد . در ارتباط با ویژگیهای حرفه ای استفاده مناسب مدرس از دانش پایه رشته با ۸۱/۷درصدو میزان تسلط واطلاع مدرس به درس از دیدگاه دانشجویان با ۷۶/۲درصد بیشترین تاثیر را روی تدریس اثر بخش داشت .

ویژگیهای تدریس اثربخش...

در تحقیق عربشاهی وهمکاران تحت عنوان ویژ گیهای تدریس اثر بخش از دیدگاه اساتید و دانشجویان مرکز علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی ایران که برروی ۲۴۴ دانشجو انجام گرفت نتایج نشان داد که تسلط و آگاهی مدرس بر موضوع درس با ۸۶/۳درصد بیشترین تاثیر را در یک تدریس اثربخش دارد (۱۰).آراسته وهمکاران نیز درپژوهش خودبا عنوان آموزش اثربخش: رویکردی براساس ارزیابی تدریس توسط دانشجویان،مهارتهای تخصصی را یکی از خصوصیات اساتید اثر بخش گزارش نموده است(۱۱)که با نتایج تحقیق حاضر همخوانی دارد . همچنین نتایج تحقیق جوادیان و همکاران تحت عنوان «نظرات دانشجویان » از نحوه تدریس نظری در دانشگاه علوم پزشکی بابل بر روی ۴۳۴۶دانشجو در هشت رشته مختلف نشان داد که تسلط بر موضوع درس, اولویت تدریس مطالب ضروری , ایجاد انگیزه برای مطالعه و پژوهش , به عنوان جنبه های مهم در تدریس اثربخش بوده است (۱۲) . شرمن وهمکاران نیز علاقه ودانش را در کنار خصوصیاتی مثل شور وشوق ،وضوح ،آمادگی ،سازمان وتجربه از عوامل تدریس اثر بخش گزارش نمودهاند(۱۳).اقاجانی ازدانشگاه علوم پزشکی سمنان درذکر معیارهای یک استاد خوب دربررسی نظرات ۲۴۹نفر از دانشجویان, تسلط بر موضوع درس وآمادگی برای رفع اشکال , شخصیت فردی , دانش پژوهی را از مهمترین عوامل یک تدریس موفق می داند .وی

خاطرنشان می سازد که به علت تعادل دو طرفه در فرایند تدریس،بهبود این موارد در نهایت احساس رضایت را در دانشجویان افزوده و از مشروطی آنان جلوگیری می کند (۱۴).تحقیقات مختلف نشان می دهد دانشجویانی که مشروط می شوند علت مشروطی خود را مسائل مربوط به تدریس مدرس بخصوص تسلط بر موضوع درس تلقی می کنند (۱۵).در ارتباط با ویژگیهای فردی نتایج این تحقیقات نشان داد که از دیدگاه دانشجویان , داشتن حس مسئولیت درقبال حرفه معلمی با ۹۱درصد مهمترین معیار در تدریس اثربخش بود این میزان در تحقیق سلطانی ۹۷/۵درصدبود(۱۰)که تا حدودی با نتایج تحقیق حاضر همخوانی دارد ولی این میزان در تحقیق ظهور ۴۲/۶درصد گزارش شده است (۱۶). یکی از مهمترین وظایف ومسئولیت های مدرسسازماندهی محتوای درس با توجه به فعالیتهای کلاس وخارج از آن می باشد. سازماندهی همچنین تا حدود زیادی به مدیریت کلاس واستفاده بهینه از ساعات کلاس بستگی دارد.ارائه طرح درس به دانشجویان در ابتدای هر ترم ،حضور به موقع در کلاس ,وجود دستورالعمل صريح وشفاف براى انجام فعاليت ها وتكاليف,تمر كز براى اهداف درس انتخاب منبع مناسب , رعایت عدل وانصاف در بر خورد با دانشجویان , ثبات و اقتدار در اجرای انتظارات همراه با انعطاف پذیری , عدم تبعیض میان دانشجویان وتقویت رفتارهای مناسب در سازماندهی موثر بوده و علاوه بر تسهیل در

نحوه تدریس , باعث افزایش انگیزه دانشجویان برای حضور مرتب در کلاس , تعقیب مطالب, شرکت فعال در بحث ها وبطور کلی یادگیری بیشتر می گردد (۱۶).در نهایت نتایج تحقیق در مورد عوامل مربوط به «تحریک به یادگیری و مطالعه مستقل از دیدگاه دانشجویان ضروری است»با ۷۲/۵درصد مهمترین معیار بود این میزان در تحقیق سلطانی (۱۰)وظهور(۱۶) به ترتیب ۹۵درصد و ۳۸/۲درصد بود. مهری نژاد ابولقاسم و پاشا شریفی حسن ،درپژوهشی با عنوان بررسی اثر بخشی تدریس به شیوه حل مسئله وارزشیایی بر اساس شاخصهای یژوهشگرایانه در روحیه یژوهشگری گزارش می نماید که تدریس به شیوه حل مسئله با شاخصهای ارزشیابی پژوهشگرایانه که در آن دانشجو بیشتر در گیر یاد گیری می شود به شکل معنی داری در مقایسه با شیوه های غیر حل مسئله بدون ارزشیابی موثرتر بوده است(۱۷).

برای داشتن تدریس اثر بخش استادان و

نتيجه گيري

مدرسین محترم ضمن اصلاح وبهبود یادگیری دانشجویان باید با ارتقاء ورشد علمی وعملی خود وتوجه به خصوصیات ونیازهای آموزشی وحرفه ای دانشجویان و ارزشیابی مستمر ازییشرفتهای آنان زمینه اثر بخش بودن فعالیتهای آموزشی خود را فراهم نمایند. آنان باید همواره بکوشند روشهای تدریس خود را با نیازها وامکانات فردی وگروهی فراگیران هماهنگ کرده و جهت رفع نارسائیهای روش خود و اصلاح وبهبود آن گام بردارند؛لذا بر اساس نتایج پیشنهاد می گردد ضمن لحاظ قرار دادن ویژگیهای لازم برای تدریس اثربخش در جذب هیات علمی و مدرسین، با برگزاری کارگاههای نوین واستاندارد، بطور مستمر اساتید ومدرسین را توانمند نموده وكيفيت فعاليتهاى آموزشي را ارتقا دهند. همچنین مسئولین محترم آموزشی باید در برنامه ریزی خود نسبت به وظیفه آموزشىمدرسان توجه ويژه داشته وآنرا با تحميل وظايف متعدد به آنها تحت تاثير قرار ندهند.

ویژ گیهای تدریس اثربخش...

منابع

۱- بیرن بائوم رابرت . دانشگاه ها چگونه کار می کنند: سازمان علمی ورهبری آن از منظر سیپنتیک . ترجمهء حمید رضا آراسته .موسسه پژوهش وبرنامه ریزی آموزش عالی؛ ۱۳۸۲،ص:۱۲

۲- آراسته حمیدرضا , محمودی راد . آموزش اثربخش : رویکردی براساس ارزیابی تدریس توسط دانشجویان . مجله علمی دانشگاه علوم یزشکی سمنان , جلد۵. ویژه نامه آموزش یزشکی ۱۳۸۲،ص:۶-۱

3- paulsen MB.Evaluating teaching Performance.New Directions for zn, stitutional Research, 2002; 114: 5-18

۴-معروفی یحیی، همکاران ، ارزشیابی کیفیت تدریس در آموزش عالی بررسی برخی دیدگاه ها ، فصل نامه مطالعات برنامه درسی ،سال اول شماره ۵ تابستان ۱۱۲،۶۸۱،ص،۱۳۸۶

- 5- Hiner, Rinderman & Neville schfield Generalizability of Mullidimensional student ratings of university instruction Acroiss courses and Teaching Research in Higher Education ,2001 42(4): 377
- 6- Theal M . Faculty evaluation in : forest J, kinser k . Higher education in The united states : an encyclopedia . santabara : ABC CLZO ; 2002 : 214 -16

۷- هنراوه ئی سید محمد مهدی ؛ فتحی یداله ،مقایسه آموزش وراهنمایی بر آگاهی , نگرش وعملکرد اساتید راهنمای دانشگاه علوم پزشکی همدان. مجله گام های توسعه در آموزش پزشکی , مجله مر کز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی کرمان , شماره ۲ , سال اول ۸۵ – ۹۳ ؛ ۱۳۸۴

9- Eiszlerc . college students evaluation of teaching and grade in flation . Research in Higher Education ,2000;483-501

۱۰ - سلطانی عربشاهی کامران قادری اعظم .ویژگیهای تدریس اثربخش از دیدگاه اساتید مرکز علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی وخدمات بهداشتی -درمانی ایران , مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران . سال هفتم , شماره ۲۲, ۱۳۷۹،ص:۲۸۵-۲۷۹ ایران . سال هفتم , شماره ۲۲ ایران . سال هفتم , شماره ۱۳۸۰،ص:۱۳۵۹ ایران . ۱۲ - آراسته محمد رضا ، محمودی راد مریم . آموزش اثر بخش رویکردی بر اساس ارزیابی تدریس توسط دانشجویان ، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان -جلد ۵، ویژه نامه آموزش پزشکی، پائیز و زمستان ۱۳۸۲

۱۲- جوادیان یحیی , میری سید محمد , علیزاده رضا و کریمی پگاه نظرات دانشجویان از نحوه تدریس نظری در دانشگاه علوم پزشکی بابل . شماره ۲ , ۱۳۸۲،ص:۶۱-۵۶

13-Sherman and others . the quest of excelience in university teaching . journal of higher education . 48(1), 66-84.1987

۱۴- آقا جانی سعید . معیارهای یک استاد خوب دانشگاه از دیدگاه استاد و دانشجویان , مجله دانشگاه علوم پزشکی تهران ۱۳۷۹،ص: ۱۹۸

15-Tavar E , simon MA . Academic probation as a dangerous OPPortunity : factors influencing diverse college students success .community college journal of research and practice , 2006 ; 30 (7) : 547 - 564

۱۶- ظهورعلیرضا، اسلامی نژاد طاهره . شاخص های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان فصلنامه یایس ، سال اول ، شماره چهارم ، ۸۱،ص: ۱۳-۵ ۱۷- مهری نژاد ابولقاسم ،پاشا شریفی حسن ، بررسی اثر بخشی تدریس به شیوه حل مسئله وارزشیابی بر اساس شاخصهای پژوهشگرایانه در روحیه پژوهشگری، فصل نامه نو آوری آموزشی ۱۴ ،زمستان ۱۳۸۴